

Byla C-932/19**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data:**

2019 m. gruodžio 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Győri Ítéltábla (Vengrija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. gruodžio 10 d.

Apeliantas:

J.Z.

Kitos apeliacinio proceso šalys:

OTP Jelzálogbank Zrt.

OTP Bank Nyrt.

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.

<...>

Apeliaciniame procese, pradėtame J. Z. <...> apskundus 2019 m. liepos 3 d. *Veszprémi Törvényszék* (Vesprėmo bendrasis teismas, Vengrija) <...> sprendimą, priimtą procese, kurį prieš pirmąją apeliacinio proceso šalį **OTP Jelzálogbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (<...> Budapeštas, <...>), antrąją apeliacinio proceso šalį **OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság** (<...> Budapeštas, <...>) ir trečiąją apeliacinio proceso šalį **OTP Faktoring Követeléskezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (<...> Budapeštas, <...>) (toliau – atitinkamai pirmoji, antroji ir trečioji šalis) inicijavo **apeliantas J. Z.** (<...> Tapoltsa, <...>) ir kuris susijęs su reikalavimu pripažinti sutartį negaliojančia, *Győri Ítéltábla* (Dėro aukštesnysis teismas, Vengrija) priimą šią

Nutartį

- 1 *Györi Ítélőtábla* (Dėro aukštesnysis teismas, Vengrija) kreipiasi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą ir pateikia šį prejudicinį klausimą:

Ar pagal [1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais] 6 straipsnio 1 dalį draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kuria remiantis negaliojančios yra tos su vartotoju sudarytos paskolos sutarties sąlygos – išskyrus sutarties sąlygas, dėl kurių derėtasi atskirai, – pagal kurias finansų įstaiga, išmokėdama sumą, skirtą turtui, kuris yra paskolos ar finansinės nuomos objektas, įsigyti, taiko užsienio valiutos pirkimo kursą, o apskaičiuodama mėnesines įmokas – valiutos pardavimo kursą arba bet kurią kitą valiutos keitimo kursą, kuris skiriasi nuo taikyto išmokant paskolą, ir kuria remiantis, kiek tai susiję su paskolos sumos išmokėjimu ir jos grąžinimu, negaliojančios sąlygos pakeičiamos nuostata, pagal kurią taikomas Vengrijos nacionalinio banko nustatytas oficialus atitinkamos valiutos keitimo kursas, neįvertinus to, ar minėta nuostata – atsižvelgiant į visas sutarties sąlygas – vartotoją iš tiesų apsaugo nuo ypač nuostolingų pasekmių, taip pat nesuteikiant vartotojui galimybės pareikšti savo valią dėl to, ar jis nori kreiptis dėl apsaugos, suteikiamos pagal tokią teisės nuostatą?

2 <...>

3 <...> [su vidaus teisės susiję procesiniai aspektai]

Pagrindai

Faktinės prašymo priimti prejudicinį sprendimą aplinkybės

- 4 2007 m. gegužės 16 d. apeliantas ir antroji šalis sudarė asmeninės paskolos sutartį. 2007 m. birželio 4 d. apeliantas su pirmąja ir antrąja šalimis sudarė hipoteka užtikrintos paskolos sutartį, skirtą būstui įsigyti, o 2008 m. rugsėjo 4 d. apeliantas ir antroji šalis sudarė skolai refinansuoti skirtos paskolos sutartį. Visose trijose sutartyse skolinančiosios įstaigos įsipareigojo suteikti apeliantui, kuris yra vartotojas, užsienio valiuta išreikštą paskolą. Visos šios sutartys yra su vartotoju sudarytos sutartys.

Vėliau skolinančiosios įstaigos nutraukė 2007 m. gegužės 16 d. ir 2007 m. birželio 4 d. sudarytas paskolos sutartis ir perleido savo kreditinius reikalavimus trečiajai šaliai. 2008 m. rugsėjo 4 d. sudaryta sutartis baigė galioti, kai apeliantas įvykdė įsipareigojimus.

- 5 Savo ieškinyje apeliantas teigė, kad paskolos sutartys negaliojo. Kiek tai susiję su būstui įsigyti skirtu kreditu, jis prašė pripažinti, kad sutartis galiojo, kol buvo priimtas minėtas sprendimas, ir nustatyti jo skolos dydį – 3 310 525 Vengrijos forintus, taip pat nustatant nuo 2015 m. kovo 13 d. iki sprendimo priėmimo datos sukauptas 5,99 proc. dydžio metines palūkanas ir delspinigius, taikant teisės aktuose nustatytą palūkanų normą, sukauptus nuo šios datos iki visiško skolos

išmokėjimo. Jis prašė priteisti iš antrosios šalies sumokėti 619 460 Vengrijos forintų sumą už asmeninę paskolą ir 605 159 Vengrijos forintus už skolos refinansavimui skirtą paskolą, taip pat palūkanas nuo šių abiejų sumų.

Kitos apeliacinio proceso šalys prašė ieškinį atmesti.

- 6 Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė kaip nepagrįstą. Apeliantas dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą.
- 7 Apeliaciniame skunde apeliantas taip pat teigia, kad antrosios instancijos teismas privalo remdamasis 2019 m. spalio 3 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819) padaryti išvadą, kad taikant skirtingus valiutos kursus buvo piktnaudžiaujama. Taip pat jis pažymi, kad bankas pateikė nepakankamai informacijos dėl valiutos keitimo rizikos.

Taikytinos teisės nuostatos

- 8 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (toliau – Direktyva 93/13). Pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį sutarčių sąlygoms, kuriomis perteikiamos įstatymų ar kitų teisės aktų privalomosios nuostatos ir tarptautinių konvencijų, prie kurių yra prisijungusios valstybės narės ar Bendrija, nuostatos ar principai, ypač transporto srityje, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.
- 9 Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, kai pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.
- 10 Pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį valstybės narės nustato, kad sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju naudojamos nesąžiningos sąlygos nacionalinės teisės aktuose nustatytais sąlygomis nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.
- 11 Pagal *Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény* (1959 m. Įstatymas Nr. IV, kuriuo patvirtinamas Civilinis kodeksas; toliau – anksčiau galiojęs Civilinis kodeksas) 209 straipsnio 1 dalį sutarčių standartinės verslo sąlygos arba vartojimo sutarčių sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, yra nesąžiningos, jeigu pagal jas, pažeidžiant geros valios ir sąžiningumo reikalavimus, šių sąlygų nerengusiai šaliai vienašališkai ir nepagrįstai nustatomos nepalankios teisės ir pareigos.
- 12 Pagal anksčiau galiojusio Civilinio kodekso 209 straipsnio 5 dalį sutarties sąlyga nelaikoma nesąžininga, jeigu ji yra įtvirtinta įstatymuose ar kituose teisės aktuose arba suformuluota jais remiantis.

- 13 Pagal anksčiau galiojusio Civilinio kodekso 209/A straipsnio 2 dalį vartojimo sutartyse numatytos nesąžiningos sąlygos, kurios į sutartį įtrauktos kaip standartinės sutarties sąlygos arba pardavėjo ar paslaugų tiekėjo vienašališkai iš anksto nustatytos sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, yra negaliojančios. Negaliojimu galima remtis tik vartotojo naudai.
- 14 Pagal *Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény* [2014 m. Įstatymas Nr. XXXVIII, kuriuo reglamentuojami tam tikri aspektai, susiję su *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas, Vengrija) sprendimu, priimtu siekiant suvienodinti teisę dėl finansų įstaigų su vartotojais sudarytų paskolų sutarčių; toliau – Įstatymas DH 1] 3 straipsnio 1 dalį negaliojanti yra ta su vartotoju sudarytos paskolos sutarties sąlyga – išskyrus sutarties sąlygą, dėl kurios derėtasi atskirai, – pagal kurią finansų įstaiga, išmokėdama sumą, skirtą turtui, kuris yra paskolos ar finansinės nuomos objektas, įsigyti, taiko užsienio valiutos pirkimo kursą, o apskaičiuodama mėnesines įmokas – valiutos pardavimo kursą arba bet kurią kitą valiutos keitimo kursą, kuris skiriasi nuo taikyto išmokant paskolą.
- 15 Pagal minėto straipsnio 2 dalį, nedarant poveikio 3 dalies nuostatomis, vietoj 1 dalyje nurodytos negaliojančios sąlygos, kiek tai susiję su paskolos sumos išmokėjimu ir jos grąžinimu (įskaitant mėnesinių įmokų, visų išlaidų, mokesčių ir komisinių mokesčių, nustatytą valiuta, mokėjimą), taikomas Vengrijos nacionalinio banko nustatytas oficialus atitinkamos valiutos keitimo kursas.

Taikytini Teisingumo Teismo sprendimai

- 16 2012 birželio 14 d. Sprendime *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349) Teisingumo Teismas konstatavo, kad 6 straipsnio 1 dalyje vartojama frazė „nera privalomos vartotojui“ formalią pusiausvyrą, sutartimi nustatytą tarp sutarties šalių teisių ir pareigų, siekiama pakeisti realia pusiausvyra, galinčia atkurti sutarties šalių lygybę (63 punktas). Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad pakeitus sutarties sąlygas negalėtų būti užtikrinta tokia veiksminga vartotojo teisių apsauga, kaip tai būtų netaikant nesąžiningų sąlygų (70 punktas).
- 17 Pagal 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282) susiklosčius situacijai, kaip antai nagrinėjamai pagrindinėje byloje, kai verslininko ir vartotojo sudaryta sutartis nebegali būti vykdoma panaikinus nesąžiningą sąlygą, ši direktyva nedraudžia nacionalinės teisės normos, kuria dėl šios sąlygos negaliojimo atsiradusią spragą nacionaliniam teismui leidžiama šalinti pakeičiant ją dispozityvia nacionalinės teisės nuostata. Tuo siekiama, kad vartotojui neatsirastų ypač neigiami padariniai, kurie galėtų sumažinti sutarties panaikinimo atgrasomąjį poveikį (83 punktas). Prašant nedelsiant išmokėti likusią negrąžintą paskolos dalį atsiranda pavojus, kad tos sumos dydis viršys vartotojo finansines galimybes, o dėl tokios situacijos

neigiamą poveikį veikiau patirtų vartotojas, o ne skolintojas, kuris dėl to nebūtų atgrasytas nuo tokių sąlygų įtraukimo į siūlomas sutartis (84 punktą).

Iš šio sprendimo matyti, kad jame nenagrinėtas klausimas, kam tenka valiutos keitimo rizika.

- 18 2018 m. gegužės 31 d. Sprendime *Sziber* (C-483/16, EU:C:2018:367) Teisingumo Teismas iš esmės nelaikė, kad nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintos *a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény* [2014 m. Įstatymas Nr. XL dėl taisyklių, taikomų paskolos įvertinimo ataskaitai, nurodytai 2014 m. Įstatyme Nr. XXXVIII, kuriuo reglamentuojami tam tikri aspektai, susiję su *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimu, priimtu siekiant suvienodinti teisę, taikomą finansų įstaigų su vartotojais sudarytoms paskolos sutartims, ir dėl įvairių kitų priemonių, toliau – Įstatymas Nr. DH 2] 37 straipsnio 1–3 dalyse ir 37/A straipsnio 1 dalyje prieštarauja Direktyvos 93/13 7 straipsniui, jeigu tokių sutartyje esančių sąlygų pripažinimas nesąžiningomis leidžia atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų vartotojas, jei nebūtų šių nesąžiningų sąlygų.
- 19 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendime *Ilyés* (C-51/17, EU:C:2018:750) Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad į šios direktyvos taikymo sritį nepatenka sąlygos, atspindinčios imperatyvias nacionalinės teisės nuostatas, priimtas po paskolos sutarties sudarymo su vartotoju, kuriomis siekiama pakeisti jos negaliojančią sąlygą įtvirtinant nacionalinio banko nustatytą valiutos keitimo kursą. Vis dėlto sąlyga, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, susijusi su valiutos keitimo rizika, pagal šią nuostatą patenka į minėtą taikymo sritį.
- Šiame sprendime konstatuota, kad Direktyvos 93/13 taikymo išimtis grindžiama tuo, jog galima daryti pagrįstą prielaidą, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas yra užtikrinęs visų sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą (53 punktą). Kiek tai susiję su Įstatymo Nr. DH 1 3 straipsniu, Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad toks įstatymas buvo priimtas atsižvelgiant į ypatingą kontekstą, nes jis grindžiamas *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimu Nr. 2/2014 PJE, priimtu siekiant suvienodinti teisę, kuriame tas teismas sprendė dėl nesąžiningų sąlygų ar prielaidos dėl nesąžiningų sąlygų, kiek tai susiję su keitimo kurso skirtumu, ir dėl vienašališko pakeitimo galimybės su vartotojais sudarytose užsienio valiuta suteikto kredito ar paskolos sutartyse. Tiek *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimas, tiek Įstatymas DH 1 pagrįsti 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimu *Kásler ir Káslerné Rábai*, priimtu byloje C-26/13 (58 ir 59 punktai).
- 20 2019 m. kovo 14 d. Sprendime *Dunai* (C-118/17, EU:C:2019:207) Teisingumo Teismas remiasi prielaida, kad nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis teisėkūros būdu pakeičiamos sąlygos, susijusios su valiutos keitimo skirtumu, kartu paskolos sutartims išliekant galiojančiomis, atitinka Sąjungos teisės aktais siekiamą tikslą

(40 punktas). Tačiau minėtose nuostatose turi būti laikomasi minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų (42 punktas). Dėl to, kad tam tikros sutarties sąlygos priimtu įstatymu pripažintos nesąžiningomis ir negaliojančiomis ir pakeistos naujomis sąlygomis, kad atitinkama sutartis išliktų, negali sumažėti vartotojams garantuojama apsauga (43 punktas). Šioje byloje su valiutos keitimo rizika susijusia sąlyga apibrėžiamas pagrindinis sutarties dalykas, ir panašu, kad sutarties išsaugojimas teisiškai neįmanomas, bet tai turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (52 punktas). Teisingumo Teismas pažymėjo, kad galimybė vietoj nesąžiningos sąlygos užpildant spragą taikyti vidaus teisės normą taikoma tik tais atvejais, jei pripažinus visą sutartį negaliojančia tai turėtų ypač neigiamų padarinių vartotojui, ir kad šioje byloje matyti, jog sutarties išsaugojimas prieštarautų vartotojo interesams (54 ir 55 punktai).

- 21 2019 spalio 3 d. Sprendime *Dziubak*, priimtame byloje C-260/18, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nustatant teises pasekmes vartotojo interesai turi būti vertinami atsižvelgiant į ginčo atsiradimo metu esamas arba numatomas aplinkybes (50 ir 51 punktai), nors tinkamai teismo informuotas vartotojas gali duoti laisvą ir pakankamai informaciją pagrįstą sutikimą dėl nagrinėjamos sąlygos taikymo, tokiu atveju netaikant minėtos apsaugos sistemos (54 punktas). Teisingumo Teismas papildė 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13) ir pridūrė, kad jame aptartos pasekmės turi būti vertinamos atsižvelgiant į ginčo atsiradimo metu esamas arba numatomas aplinkybes, ir kad atliekant tokį vertinimą lemiamą reikšmę turi vartotojo šiuo klausimu išreikšta valia. Teismo manymu, pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį draudžiama palikti sutartyje įtvirtintas nesąžiningas sąlygas, jeigu dėl jų panaikinimo ši sutartis būtų pripažinta negaliojančia ir jeigu, teismo nuomone, toks pripažinimas negaliojančia būtų nepalankus vartotojui, kai jis nesutiko palikti tokių sąlygų.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindai

- 22 Po to, kai Teisingumo Teismas priėmė 2019 m. kovo 14 d. Sprendimą *Dunai* (C-118/17) ir 2019 spalio 3 d. Sprendimą *Dziubak* (C-260/18), šiuo metu Vengrijos teismai turi išspręsti didelį skaičių bylų, kuriose dėl nesąžiningo keitimo kurso skirtumo vartotojai vis dažniau prašo pripažinti, kad negalioja visa sutartis, o dėl didelės valiutos keitimo rizikos padarinių, kuriuos jie sistemingai patiria, jie nenori, kad nesąžininga sąlyga būtų pakeista dispozityvia nacionalinės teisės nuostata, kuria, jų manymu, jie neapsaugomi nuo ypač nuostolingų minėto negaliojimo padarinių. Tačiau reikia pabrėžti, kad remiantis Vengrijos jurisprudencija, suformuota po to, kai buvo priimti minėti sprendimai, tuo atveju, jeigu su valiutos keitimo rizika susijusių sąlygų negalima pripažinti nesąžiningomis, Vengrijos teismai negali visiškai nutraukti teisinių santykių remdamiesi vien tik negaliojimu, pripažintu dėl keitimo kurso skirtumo, ir pritaikyti teises negaliojimo pasekmes visai sutarčiai netaikydami Įstatymo DH 1 3 straipsnio 1 ir 2 dalių.

- 23 Aukščiausios instancijos teismas *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas, Vengrija), pvz., 2019 m. spalio 11 d. pranešime spaudai konstatavo, kad Lenkijos teisėje nėra nuostatos, panašios į Vengrijos teisės dispozityvią nuostatą, įtvirtintą anksčiau galiojusio Civilinio kodekso 231 straipsnio 2 dalyje, susijusią su valiutų keitimo kurso nustatymu, pagal kurią kita valiuta išreikštos skolos pakeičiamos taikant išmokėjimo vietoje ir jo metu galiojančią valiutos kursą. Todėl Teisingumo Teismo Sprendimas *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13) negali būti taikomas Lenkijos teisėje. Tai taip pat reiškia, kad Vengrijos bylose netaikytina tai, kas Sprendime *Dziubak* [C-260/18] konstatuota dėl keitimo kurso skirtumo ir apsaugos nuo valiutos keitimo rizikos. Teisingumo Teismas nepaneigė byloje C-26/13 priimto Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*. Remiantis minėtu pranešimu spaudai, minėtu sprendimu Vengrijos vartotojams nesuteikiamos naujos teisinės gynybos galimybės ar nauji teisiškai pagrįsti apskundimo būdai; keitimo kurso skirtumo klausimas galutinai išspręstas sąskaitų įvertinimu, įtvirtintu *Kúria* Sprendimo Nr. 2/2014 PJE 3 punkte ir Įstatyme DH 2.
- 24 Šią bylą nagrinėjančiam antrosios instancijos teismui kyla abejonių dėl to, ar, atsižvelgiant į tai, kad nacionalinės teisės nuostatos, įtvirtintos Įstatymo DH 1 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse, turi būti taikomos net tuo atveju, kai vartotojas išreiškia priešingą valią, reikia laikyti, kad minėtos nacionalinės teisės nuostatos prieštarauja Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 daliai, ir jeigu taip yra, ar jos netaikytinos.
- 25 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, *Györi Ítéltábla* (Dėro aukštesnysis teismas) pagal SESV 267 straipsnį teikia Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, susijusio su šios nutarties rezoliucinėje dalyje pateiktu klausimu.
- 26 <...>
- 27 <...> [vidaus teisės procesiniai aspektai]

Dėras, 2019 m. gruodžio 10 d.

<...>

[parašai]